

Aibolandet behöver vårt arbete

(Utdrag ur ett föredrag, hållit av skolföreståndaren A. Samberg vid ett av Birkasvännernas vinterting).

”Det är gott att samlas till tings på bestämda tider — samlas till tings såväl vinter som sommar. Sådant skapar hållpunkter och traditioner. Det är de, som liksom sammanhålla våra föresatser, bära och föra oss framåt från tidevarv till tidevarv.

— När Birkasvännerna samlas, då menar jag, att det icke är en sådan för tillfället ihopkommen publik, utan det är en stamtrupp som samlas, en ungdom som har lärt sig att älska fosterland och modersmål.

Här samlas en ungdom som har lärt sig att älska det redliga livet och torvan där hemma, trots det, att tegen ofta är sandig eller vattensjuk och skörden ofta slår fel.

Det är således en skolad och en övad ungdom som samlas här, en ungdom, som har fått mera än de fingo, som gingo före den vid plog eller syssla där hemma.

Vi fingo taga emot. Men — vår tid ställer även större krav på oss. Vi böra i vår tur så och ge, ge vidare av kunskap och vett och nya arbetsmetoder, dessa som vi fingo taga emot. Vi böra småningom börja tänka en och annan ny tanke och vi böra bringa i dagen en och annan ny handling.

Den där torparandan, låtgåandan, skall bort. Tiden förpliktar och vi, som ha fått taga emot, böra ge och handla.

Vi leva i en ovanligt verksam tid och ungdomen bör vara verksam såväl vid plog och syssla, som vid bok och tanke.

Det är många krav som vänta, många arbeten som skola utföras, här skola Birkasvännerna gå i täten. Ni Birkasvännerna få icke glömma, att ni äro många, en hel här på 400—500 män och kvinnor. Ni skola göra er stämma hörd, icke minst nu, när det är brytningstider på många områden.

Icke blott här skola ni samlas utan även i eder hembygd skola ni samlas till rådslag. Visa, att Birkas finns, visa att Birkasungdomen lever!

Vår uppfattning om, vem vi äro och vår kärlek till språket, som har klingat här i våra gamla byar och på våra öar, förpliktar oss, att inför fosterlandet hålla oss redliga och inför oss själva rasrena, vi böra hålla våra andliga krafter spänstiga och mottagliga för bildning. Trots avståndet mellan Naissaar och Ruhno måste vi alltmera känna oss som ett folk.

När någon vill folket och landet väl, efterlämnar han ett testamente, däri det stadgas, vad som skall tillfalla de efterlevande.

Även våra bemärkta män ville ge oss en gåva: de gävo oss Birkas. Vad ville de med detta testamente, de som själva levde sina ungdomsår i en

kall och hotfull tid och dock drömde framtidsdrömmar om sitt folk? De ville ge vapen i handen åt sitt folk, d. v. s. kunskaper. De ville, att ungdomen skulle ha en skola, där den skulle få del av tidens tankar och strävanden. De ville att ”kungstanken” skulle vakna hos folket, nämligen den, att vi, som bebo Aibobygdens många öar och strandbyar, även äro ett folk, en stam, en nation och att vårt gamla bygdespråk bör äras, ty det är detta, som har hjälpt oss att stå som svenskar genom hopplösa århundraden. —

Vårt Birkas har kämpat sig fram. Men Birkas har likväl en bön kvar till Dig, Du som har gått ut och in: ”Besök mig och vårda mig, ty Du vet ju, att sin Alma Mater, modern den hulda, skall man alltid vårda.”

Det gives kanske även sådana, som efter att ha gått på Birkas aldrig mera besöka skolan. Ser ni: sådana ha avslutat sin Birkaskurs illa. Birkasungdom, eder är givet att arbeta för att folkhögskolans sak skall bli en folkets sak. Eder är givet att arbeta för att tankar och kunskaper bäras ut till allt folket. Eder är givet, att i handling förkunna, att en ny tid har brutit in. Huru få fattigdomen bort ifrån våra bygder, huru få en bok anskaffad för biblioteket i hembyn, huru skola bostads- och hemförhållandena förbättras, så att sjukligheten blir mindre? — se där program och frågor, vårda att dryftas.

Många av dem, som gått på Birkas, ha kanske tågat ut i den stora världen. Där strykes

Aibolandet...

så mycket jämnt, där glömmes kanske hembygd och det, som bör vara kärt livet igenom.

Men den ungdom, som blev kvar, bör dock icke misströsta. Den skall bygga upp och hela, den skall vara som svalorna om våren. När hörde Du sorgeton i deras kvitter under vårblå himmel?

Dig är givet att vårda, om också ett litet så dock ett tillväxande folk, om också ett fattigt, så dock ärligt, handlingskraftigt och ödmjukt folk, som vid sidan av sitt gamla arv genom flit och arbete frambringar nya värden.

Birkasvännernas vinterting

avhölls söndagen den 5:te ds på folkhögskolan. Det gynn-samma vädret möjliggjorde en kraftig uppmarsch till tinget, så att man kunde se B. V:ar — representanter från både nära och fjärran.

Dagen inleddes med den traditionella välkomstsången "Var välkommen envar," varefter skolans rektor i ett kort anförande hälsade de närvarande välkomna och riktade sig då särskilt till fil. mag. Adolfsson från Svenska gymnasiet i Haapsalu, vilken bidrog till dagens program med ett synnerligen intressant och fängslande tal jämte ljusbilder över ämnet: "Utgrävningar på Peloponnesos i Grekland." Talaren gav en mycket klar bild av Grekland förr och nu och betonade särskilt det stora intresse, som svenska vetenskapsmän visa för de arkeologiska forskningarna och utgrävningarna "i Europas oroligaste hörn." Svenskarna äro väl-sedda av peloponneserna och gå vanligen under namnet "lorder." Ett betecknande drag för grekerna är, att de uppskötö sin revolution, då de finga höra, att svenska Kron-prinsen skulle resa dit — han deltog även i en arkeologisk expedition.

Stämningen nådde sin kulmen, då Birkasvännernas kamratmärke utdelades till årets elever av rektorn, som i sitt

tal uppmanade alla B. V:are att alltid hålla kamratmärkets symboler i minnet och inte glömma boken, rågaxen och den uppgående solen. — Då Ungdomsföreningens körer även bidragit med några sångnummer, övergick man till mötesförhandlingarna, som voro mycket intressanta och givande. Efter c:a 2½ timmars diskussion och överläggning fick kaffet och smörgåsbordet en kraftig åderlåtning. Nu följde, folk-lekar som varade ända intill skymningen och avslutades med "Modersmålets sång."

Från det svenska läroverket.

Under läsåret 1938/39 omfattar Sv. läroverket i Haapsalu 3 klasser, nämligen kl. I och kl. III i progymnasiet och kl. I i gymnasiet med sammanlagt 59 elever, av vilka 33 äro gossar och 26 flickor. På svensk-orterna fördelar sig elevantalet på följande sätt: 29 från Vormsi, 9 från Noarootsi (Nuckö), 12 från Riguldi, 2 från Vihterpalu samt 1 elev från var och en av följande orter: Österby, Pakri (Rågö), Naissaar, Kurksi, Tallinn, Nõmme och Haapsalu.

Inom skolan har bildats en hembygdsförening "Aibo." Dit höra de flesta eleverna. "Aibo," som betyder öbo, vill sammanföra den estlandssvenska ungdomen i Haapsalu kring gemensamma intressen och uppgifter. Medlemmarna bruka under sommarlovet uppteckna gamla sägner och seder. Om hösten redogöra de för vad de antecknat.

Även de flesta svenska fester i Haapsalu anordnas av "Aibo." Föreningen har ett folkdanslag och en skådespelartrupp. Ibland resa föreningsmedlemmarna ut till landet och uppträda där. Detta är ett led i arbetet för att närma de olika svenskorterna till varandra.

En del av de svenska eleverna äro mycket intresserade av scoutrörelsen, varför de ha grudat två kårer. Den ena består av gossar och den andra av flickor, båda sjöscouter.

Gossarnas kår har 15 medlemmar, av vilka en är kårledare och två patrulledare. Kå-

ren är uppledad i två patruller, "Örn"- och "Utterpatrullen." "Örnpatrullen" består av 5 gossar och "Utterpatrullen" av 7.

Flickornas kår består av 9 medlemmar, av vilka en är kårledare och en patrulledare. Hela kåren är förenad i en patrull, "Stormpatrullen."

De svenska scouterna arbeta hela tiden hand i hand. De hålla gemensamma fester, företaga utflykter tillsammans och rådpläga tillsammans. Kåren vill liksom "Aibo" uppfostra unga estlandssvenskar till dugliga och dugliga medborgare.

—n—

Riguldi (Rikull).

Uppklarad stöldhistoria.

Senaste sommar blev fiskaren Jakob Hallberg i Spithamn bestulen på 106 kr. Hallberg hade varit vänlig nog att giva natthärbärke åt en estnisk vandringsman, som kommit från den angränsande estniska byn. Följande morgon hade mannen tackat och tagit avsked och låtsat bege sig i väg. Han hade dock först hört sig för vad folket i gården ämnade göra under dagen. Då han fått veta, att alla skulle ut på höängen, gick han sin väg och bidade sin tid. Senare på dagen gick han tillbaka till den enligt belägna stugan, lyfte ut ett fönster och klev in, tog penningbörsen och försvann. Han hade antagligen sett fiskaren handskas med börsen kvällen förut.

Först ett par dagar senare upptäcktes stölden, men trots polisanmälan fick man dock ej genast fast tjuven. Nu hade emellertid Hallberg fått höra, att landsvägsriddaren varit med på ett fotografi, som tagits under sommaren i grannbyn, där han vistats en tid. Hallberg kunde sålunda leda polisen på goda spår. Det dröjde därför ej länge förrän man knep tjuven, som var en gammal poliskund, och vars fotografi tidigare fanns i polisens album.

Vid tinget, som hölls i januari i Haapsalu, dömdes tjuven till 3 månaders fängelse. Han har nu under den kallaste årstiden gratis uppehälle, men den fattige fiskaren får dock inte sina hårt förvärvade slantar tillbaka.

Livligt båtbyggeri.

I Riguldi pågår f. n. ivrigt arbete vid båtvarven. Flera galeaser komma att byggas. I Dyhrhamn, som sedan gammalt är känt för sitt skeppsbyggeri, lär tvenne skutor vara under arbete. I närheten håller en driftig man på med att i sin egen verkstad bygga motor- och smärre segelbåtar för export till Sverige. Allt detta vittnar om livlig företagsamhet och energi hos kustens folk.

Bönehus i Spithamn.

Pingstvännerna i Spithamn ha lagt grunden till ett bönehus, vilket de hoppas få färdigt till hösten. Materialet och arbetet, i form av frivilliga dagsverken, bestå församlingsmedlemmarna själva.

Tänk, om det vore lika lätt att få hjälp till sjukstugor och bättre skolhus!

Johannes Blees

In memoriam.

Den 28 januari avled i Höbring Johannes Blees 35 år gammal. Det var allhjärjaren, tuberkolosen, som här krävde ett nytt offer. Blees genomgick den andra årskursen på Birkas folkhögskola och har alltid varit en varmt hängiven Birkasvän. Vi, som tillhöra de äldre årskurserna, minnas honom med tacksamhet för allt vad han gjort för elevförbundets bästa. Men inte nog med det; han var även den, som i praktiken omsatte sina impulser och idéer han inhämtat på folkhögskolan. Han var en försynt och hjärtegod idealist, men hans idealism var parat med enastående praktiska anlag och ett utpräglat skönhetsinne. De sista elva åren har han fört en ojämn och hopplös kamp mot den härjande

sjukdomen, som mer och mer nedbröt hans kropp. Dock, när man ser tillbaka på vad han har uträttat under denna period kan man säga om honom, som en tidningsman skrev om den för några, år sedan hädangångne svenske författaren Bengt Nylund, att han gjorde sitt liv till ett hjältedåd, trots att han låg på sjukbädden.

Vill någon av Birkasvännenerna se det vackraste han enligt mitt tycke uträttat, så gör gärna under nästa sommar en vallfärd till Höbring och se på hans lilla vackra mönsterträdgård, som han har skapat mitt i bland flygsandskullarna, medan den lilla vackra isophäcken, som inramar den, ännu bär spår av hans kärlekfulla ans. För mig har den alltid varit en fröjd för ögat och en predikan om: hur man kan "förvandla heden till en blomstergård."

Fröding som stilist och verskonstnär.

Fil. stud. E. Lagman.

IV

Versmåttet är fallande. Fröding väljer alltid rätt versmått. Daktylen lämpar sig för skildring av naturstämningar. Det fallande versmåttet verkar rogvande, liksom om all spänning slappades och avtog.

Ett par andra exempel på ljudmålning hos Fröding:

... mot stenar av klackar det
[small,
och musiken den gnällde och
[gnall.
In i snåret av buskar och alar
[och hassel
var det viskande snack, var det
[tissel och tassel.
Och han visslade vasst och han
[joddlade gällt

I de här anförda verserna ha vi också exempel på allitteration: tissel och tassel, visslade vasst, joddlade gällt.

Allitterationen höjer i hög grad diktens skönhet:

En klang som av små violiner
går svag som susning i hassel
[och björk.
Det lyfter på släp som av silke
[och flor,
det vajar, det viftar och valsar.

Vid milan jag vaktat i vinter och
[vår
... det glimtar och glimtar i
[glöden.

Rytmen spelar en stor roll i Frödings diktning. I sina första diktsamlingar har han nedlagt mycken möda på versens konstnärliga utformning. Hans medfödda sinne för rytmen tycks aldrig ta fel. Vi kunna som exempel taga en strof ur "Det var dans bort i vägen:"

Och de hade som brinnade blå-
[nor i kroppen
och som gräshoppor hoppade
[Rejlanshoppen,
och mot stenar av klackar det
[small.
Och rockskörten flaxade, förklä-
[den slängde,
och flätorna flögo och kjolarna
[svängde
ock musiken den gnällde och
[gnall.

Här har Fröding använt sig av alla de konstgrepp som egentligen stå honom till buds. Det stigande versmåttet ger redan i och för sig en föreställning om det rörliga livet han skildrar. Effekten blir ännu större genom väl valda ord och uttryck: brinnande blånor, gräshoppor, hoppa, flaxa, slänga, flyga, svänga, gnälla. Dessutom har han flitigt begagnat sig av

ljudmålning och allitteration

Trots att Fröding med förkärlek håller sig till en ganska fri versbyggnad, använder han sig dock stundom av t.o.m. strängt regelbunda antika versformer, som i "Till Publius Pulcher," där han har hexameter samt sista versen i varje strof en adonens. Också dikter i fornnordisk stil har han skrivit t. ex. "En uppländsk runskrift."

Rimmen bereda aldrig Fröding något besvär. Han har både manliga, kvinnliga, löpande och sammansatta rim. I sinerhet de sista förstår han att behandla mästertligt. Vi kunna anförda ett par exempel.

med gubbarne söp han
och jäntorna nöp han —
ja ligg där och glo, du,
du, Bulten i Bo, du —

I den mån skaldens filosofiska grubblerier skrida framåt, blir hans vers svagare i konstnärligt avseende. Han bryr sig ej mer om att välja orden så som i de första diktsamlingarna Guitarr och Dragharmonika samt Nya Dikter. Men hans språk bevarar dock något av sin renhet och klang fastän den storslagna humorn och överdågheten försvunnit.

Slut.

Johannes Blees...

När hans stoft sänktes till griftero, hade en stor skara släkt och vänner iufunnit sig för att säga honom ett sista farväl. Pastor Isacson, som förrättade jordfästningen, höll ett gripande tal och Höbring sångförening bringade sin flerårige sångarkamrat sin sista hyllning genom att sjunga två stämningsfullt vackra körsånger: "Hos Gud är idel glädje" och Stilla "skuggor breda sig i kvällen," samt nedlade en vacker krans på hans grav som en sista tacksamhetsgård.

Johannes Blees har lämnat oss för alltid, men hans minne står kvar. G—g. —l.

Annu några ord angående „Epistula ex Tartu.“

I nr. 34 av Kustbon före jul publicerades en artikel, i vilken Songe med en ung students blick på studentlivet och högskolelivet i något kåserande form tänkte ge en överblick av studielivet och det vetenskapliga arbetet han bedriver vid universitetet i Tartu. Författaren ville där göra gällande att rågdialekten skulle vara den äldsta estlandssvenska dialekten och att den således skulle kunna betraktas som de övriga estlandssvenska dialekternas stammoder.

Undertecknad, som även sysslat något med dialektforskning, slogs med häpnad inför denna språkvetenskapliga upptäckt och skrev fördenskull en kort notis i nr. 35 av Kustbon och frågade Songe på vilka grunder han stöder dessa intressanta uppgifter.

Efter en mycket lång och tålig väntan ser jag, att det i nr. 3 av Kustbon detta år, kommit "Commentarii" till "Epistulan." Dessa kommentarier, ehuru välkomna, verka dock ganska underliga. Trots att Songe i sin artikel med tydliga ord säger, att de under seminarieövningarna hållna diskussionerna givit till resultat, att rågdialekten skulle vara den äldsta estlandssvenska dialekten, förnekar han detta i sina kommentarier och påstår att det hela varit ett oskyldigt skämt.

Songes hela resonemang i "Commentarii"-artikeln verkar något ironiskt och på samma sätt, som om jag skulle säga tydligt ja till en person, men själv mena nej, och när den andra sedan inte begriper vad man menar, utan tar en på orden, tror jag att det skulle vara något fel på bondeförnutet, d. v. s. på den enes förmåga att fatta saker och ting.

Det var mycket möjligt att författaren inte själv menade vad han skrev. Men hur skall Kustbons läsekrets kunna veta det? Därför är det alltid klokt att klart och tydligt skriva vad man tänker och menar och lämna bort tvetydiga uttryck och meningar, som lätt kunna missförstås av andra.

Vidare varnar Songe, som blivande filolog, undertecknad som lekman på området, för de stora risker jag skulle löpa genom att börja diskutera dialektfrågor. Jag har svårt att förstå, varför det skulle vara riskabelt att ställa en fråga i en sak, som man inte begriper, till en "klokare" människa? Och detta var just vad jag menade i min artikel i nr. 35 av Kustbon.

En annan sak, som jag även fäste mig vid i Songes "Epistula" var de talrika latinska glosorna, som förekomma i artikeln. Songe vill visserligen göra gällande att de voro fattiga, men jag skulle i stället vilja påstå, att de voro tämligen stora och feta. Som motiv för att dessa glosor kommit med, anger författaren, att det finns ett universitet i Tartu och att universitetet och latinet höra ihop som trots något. Något svagare resonemang i saken kan man knappast tänka sig än detta. Jag kan inte förstå, varför det skulle vara någon giltig anledning för att dessa glosor skulle komma med i Kustbon.

Ville Songe ge en skildring över studentlivet i Tartu, borde han som filolog bättre än någon annan ha kunnat välja enkla och rediga svenska ord, som alla av Kustbons läsare begripa, och inte tagit med sådana ord och uttryck, som nitionio procent av tidningens läsare inte förstå. Artikeln skulle med avseende på språket

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red.

A. Stahl.

E. Nyman.

Rütli 3, Tallinn.

Tel. 470-08.

Prenumerationspris:

Inrikes		Utlandet	
1 år	Ekr 2:—	1 år	Ekr. 4:—
1/2 "	" 1:—	1/2 "	" 2:—

bäst ha passat i en studenttidning. För en läsekrets som Kustbons, var den helt enkelt olämplig.

Skulle vi följa Songes resonemang, skulle det betyda att vi hade rättighet att använda alla vetenskapliga uttryck och benämningar, som vi lära oss vid universitet och högskolor. Jag undrar just, vad Songe skulle säga då, om en matematiker skulle börja svänga sig med en massa högre matematiska formler och benämningar, eller om en statistiker skulle med tillhjälp av högre matematik diskutera korrelationskoefficienten, som är mycket intressant, men ingenting för Kustbons läsekrets, eller slutligen, om det skulle funnits ryska eller av något annat språk lika många glosor i artikeln som fallet var med latinet. Skall vi skriva i Kustbon, måste vi använda ett språk som alla begripa.

Nucköbo.

Härmed avslutas polemiken om latin och bondeförnut.

Redaktionen.

Smånotiser.

Den 15—22 februari anordnas i Sverige en stor bibelvecka. Målet med denna vecka är, att få Sveriges folk att läsa bibeln, förstå bibeln och låta bibeln bli ett verksamt Guds ord.

Rättelse: I nr. 4 av Kustbon ingick en missvisande uppgift i notisen om Estlandssvenska arbetsklubben i Stockholm. Det borde ha stått: nyårsfesten hölls i klubbens arbetslokal.